

דגשים ללמידה – איוב פרק ט

// מזכיר כי בטרם קריאת הדף יש לקרוא את "איך להשתמש נכון בדגשים ללמידה לפרק" //

רקע:

בפרקים א ו-ב מושתים על איוב אסונות כבדים, במסגרתם הוא יורד מכל נכסיו, משפחתו וגורמי האושר שלו. בפרקים שלאחר מכן מתפתח דיון בין איוב ורעיו אודות הצדק האלהי. לדעת רעי איוב האל תמיד צודק במשפטו משום שאלהים תמיד עושה משפט צדק. איוב מסכים בפרק ט עם התפיסה שאלהים תמיד צודק במשפט, אולם הוא טוען כי האל תמיד צודק במשפט משום שבאופן אינהרנטי לא יכול להתנהל משפט צדק מול האל. איוב מסכים עם חבריו: "אֲמַנָם יִדְעֵתִי כִי־כֵן", אולם "אִם־יִחַפֵּן לְרִיב עִמּוֹ לֹא־יִעֲנֶנּוּ אַחַת מִנִּי־אֱלֹהִים" (3), כלומר, גם אם יחליט להתעמת עם האל, האל יענה לכל אחת מטענותיו אלף טענות, כי האל "חֲכָם לִבָּב וְאִמְיֹץ כָּח" (4).

איוב מנסה להסביר מדוע לא ניתן להילחם באל באמצעות הלל לכוחו

בפסוקים הבאים איוב מהלל את כוחו של האל, בכדי לטעון כי הוא כח בלתי מוגבל, ולכן לא ניתן לזכות מולו במשפט צדק. במקביל, פסוקים אלה הם גם דוקסולוגיה ברורה – שיר הלל לאל ולכוחו. איוב מסביר את כוחו של האל באמצעות דוגמאות לשליטתו בטבע:

- "הַמַּעֲתִיק הָרִים וְלֹא יִדְעוּ אֲשֶׁר הִפְכָּם בְּאִפּוֹ" (5) – ה' יכול להזיז הרים מבלי שירגישו בכך בכלל.
- "הָאֹמֶר לַחֲרֹס וְלֹא יִזְרַח וּבֹעֵר כּוֹכָבִים יַחֲתֹם" (7) – חרס = שמש.
- בפסוק 10 נכתב: "עֲשֵׂה גְדִלּוֹת עַד־אֵין חֶקֶר וְנִפְלְאוֹת עַד־אֵין מִסָּפָר", אולם יש לשים לב לכך שאף שמדובר בדוקסולוגיה ברורה, בפיו של איוב היא מקבלת גם נימה ביקורתית, שכן האל גדול כח כל-כך ובעל כוחות בלתי מוסברים, כך שאיש לא יכול לבוא עימו בויכוח.

חוסר אונים של האדם

בפסוקים הבאים מסביר איוב את קטנותו בויכוח מול האל, וחוסר האונים שלו. הוא מציג את האל ככזה ש"הֵן יַעֲבֹר עָלַי וְלֹא אֶרְאֶה וַיִּחַלֵּף וְלֹא־אֶבִּין לּוֹ" (11), כלומר שלא ניתן להרגיש כשהוא חולף לידך, ולכן כלל לא ניתן להתמודד מולו. הוא ממשיך וטוען כי האל "גדול עליו" כיריב משפטי, ולכן "אֲשֶׁר אִם־צִדְקָתִי לֹא אֶעֱנֶה" (אשר בהקשר זה = גם), וכל שנותר לו הוא "לְמַשְׁפָּטִי אֶתְחַנֵּן" (15).

כל הביטויים הללו של אפסותו המשפטית של איוב, נמשכים, ובמסגרתם מציג איוב את האל ככזה שאינו מקשיב לאדם גם אם "שומע": "אִם־קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי לֹא־אֶאֱמִין כִּי־יִצְאֵנִי קוֹלִי" (16). זוכרים שבכיתה דימינו את איך שהוא מתאר את האל למוקד שירות לקוחות טלפוני שרק משמיע למטלפנים "פנייתכם חשובה לנו" אך לא מקשיב באמת?

מול כוחו הרב של האל, מציג איוב את האדם באפסותו, לדוגמה: "אם-אצדק פי ירשיעני תם-אני ויעקשני" (20). איוב טוען כי גם אם הצדק אצלו, מול האל דבריו "יפילו" אותו, ויגרמו לו להצטייר כפושע.

התרסה חוזרת נגד "הצדק האלהי"

איוב ממשיך בנאומו ומראה כיצד הוא תופס את הצדק האלהי, אם קיים כזה: "אחת היא על-כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה" (22). גם את הצדיקים, גם את הרשעים, שופט האל באופן זהה: את שניהם ממית! זהו צדקו של האל להבנתו של איוב. איוב ממשיך ומתריס: "אם-שוט ימית פתאם למסת נקים ילעג" (23) – כשהאל משיט אסון (שוט) על הארץ, את מי הוא שם ללעג? את הצדיקים (=נקיים)!

לאחר מכן טוען איוב ש"ארץ ונהנה ביד-רשע פני-שפטיה יכסה", אולם לעיוות זה יש אחראי ברור: "אם-לא אפוא מי-הוא" – מי אפוא אם לא הוא, האל? הארץ ניתנה בידי רשעים, המצב חמור כל-כך ששופטים לא יכולים לשפוט בצדק, ומי האחראי למצב הזה? שאלה רטורית – הוא! (=האל).

ולסיכום... איוב מתייאש

"וימי קלו מני-רץ ברחו לא-ראו טובה:

חלפו עם-אננות אבה כנשר יטוש עלי-אכל" (25-26).

איוב מבכה כאן את קוצר חיי האדם בשלשה דימוים, הם עוברים (קלים) מהר יותר ממהירות הרץ, חולפים מהר מאוניות השטות מהר (אוניות אבה = סירת גומא; סירה-רפסודה קלה ומהירה, עשויה אלומות גומא מהודקות וקשורות יחד לשיט בנהר), ומהירים כמו הנשר הצולל לפגר בזהו אוכל.

החיים הקצרים, בשילוב הייאוש מ"הצדק האלהי", מביאים את איוב לכדי ייאוש.

"אם-אמרי אשפחה שיתי אעזבה פני ואבליגה:

יגדתי כל-עצבתי ידעתי כי-לא תגנני" (27-28).

איוב מסביר כי גם אם יחליט לשכוח, לעזוב ולהבליג על כאבו, שבה אליו כל עצבותו כי הוא יודע שלא ינקחו האל. הוא לא מוצא כלל טעם בלנסות להציג את חפוטו, שכן "אנכי ארשע - למה-זה הבל אינני". למה להתאמץ (להתייגע) להוכיח שכל שחשבו עליו הבל, להוכיח את חפוטו, כשהסוף ידוע מראש – "אנכי ארשע"?

ומסיים איוב במטאפורה: "אם-התרתצתי במו- (במי-) שלג ויהזפותי בכר כפי: אז בשחת תטבלני ותעבוני שלמותי" (30-31). הוא טוען כי גם אם ירחץ במי השלג, יהיה נקי וללא רבב, היקח אותו ויטבילו שנית בשחת, עד כדי-כך שאפילו בגדיו (שלמותיו) יתעבו אותו. שימו-לב בפסוקים אלה: דוגמה טובה לקרי-וכתיב (במו-במי), ומי שלא זוכר מהם קרי-וכתיב, מומלץ שיעיין באתר ב"ארגז הכלים".